

REFERAT

o suradnji Galerije Jugoslavenske akademije s Nacionalnim centrom za proučavanje »Flamanskih primitivaca« u Bruxellesu

Direktor Nacionalnog centra za proučavanje »Flamanskih primitivaca« u Bruxellesu, prof. dr. Paul Coremans obratio se prošle jeseni Upravi Stare galerije s molbom, da bi mu se dostavile fotografije, kao i dokumentacija o flamanskim i holandskim slikama Galerije Jugoslavenske akademije za potrebe proučavanja u spomenutom Centru.

Uprava Galerije se odmah odazvala i ubrzo pošto je prof. Coremans bio primio fotografije djela iz naše Galerije, dostavio nam je prve rezultate svojih proučavanja, od kojih ću navesti nekoliko primjera.

1. JAN WELLENSZ DE COCK, ROĐENJE ISUSA

(Inv. br. SG-65)

Prvi put se ovo djelo spominje u Cepelićevu popisu zbirke slika biskupa J. J. Strossmayera od 13. VII. 1883. godine, i to pod atribucijom: Luka Leiden, Porodenje Isusovo. U katalogima Galerije iz godina 1917. i 1922, to se djelo pripisivalo Matthiasu Gruenewaldu, sve dok u novom poslijeratnom katalogu Galerije nije pripisano na temelju ekspertize prof. Friedlaendera Janu Wellenszu de Cocku.

Prof. Coremans smatra ovo: »Ovo djelo se ni u kom slučaju ne može pripisati Matthiasu Gruenewaldu, već je to rad nekog holandskog ili antverpenskog manijeriste. Friedlaenderova atribucija Janu de Cocku čini se apsolutno ispravnom.«

2. HOLANDSKA ŠKOLA oko 1530, SVETI PAVAO I AN-
TUN PUSTINJAK (Inv. br. SG 69)

Za ovo djelo, koje se u Cepelićevu popisu Strossmayerovih slika spominje kao »kopija po Duereru«, a u katalogu Galerije iz g. 1895. pripisuje čak i samom Duereru, te se tek u novom katalogu Gale-rije iz g. 1947. navodi kao djelo »nizozemske škole oko 1530«, smatra prof. Coremans, da bi to mogao biti rad nekog antwerpen-skog majstora pod utjecajem Van Clèvea.

3. ŠKOLA: ROBERT CAMPIN (MAITRE DE ELEMALLE).
Madonna s malim Isusom i anđelima (Marija iz Salamance) (Inv. br. SG-70)

Ovo veoma interesantno djelo kupio je biskup Strossmayer još prije 1883. godine u Koelnu iz zbirke Rambout za otprilike 60 ta-lira, i to kao originalno djelo Jana van Eycka. Tu je istu atribuciju nosilo djelo u katalogima Galerije iz godine 1885, 1891 i 1895. U katalogima Galerije iz g. 1917. i 1922. pripisuje se staroj koelnskoj školi, a u novom katalogu Galerije iz g. 1947. pripisuje se školi Maitre de Flemallea.

Prof. Coremans posebno se pozabavio tim zanimljivim djelom te između ostaloga navodi, da »to djelo nema nikakve veze sa Ste-phanom Lochnerom (atribucija Frizzonija), kao ni s Majstorom slike Virgo inter Virgines (atribucija Terey). Prof. Coremans sma-tra to djelo »jednom od mnogobrojnih verzija nestalog originala Maitre de Flemallea, kojega se najbolje kopije nalaze u Minnea-polisu, Museum of Art i u Bruxellesu, kolekcija Gendebien.«

Prof. Coremans nadalje navodi karakteristike naše zagrebačke verzije »Marije iz Salamance«, i to:

- »— cvjetni motivi na plaštu desnog anđela
- izraz lica Madonne
- jako istaknuto vezivo na obrubima haljina.«

4. FLAMANSKA ŠKOLA XVI. st., SUZANA U KUPELJI
(Inv. br. SG-158)

Ovo djelo flamanske škole XVI. st. prvi put spominje Cepelić u svome popisu iz g. 1883., i to kao rad Floris de Vriendta. Tu istu atribuciju nosilo je to djelo i u katalogima Galerije iz g. 1885., 1891., 1895., 1911., 1917. i 1922. Tek se u novom katalogu iz 1947. god. ono pripisuje flamanskoj školi XVI. st.

Prof. Coremans smatra, da bi se to djelo moglo pripisati »krugu Pieter Cocke van Aalsta«, te nadalje smatra, »da je teško samo na temelju fotografije prosuditi, da li djelo pripada samome maj-storu ili je atelijski rad«.

5. HOLANDSKA ŠKOLA XVII. st., KARTAŠI

Na eventualnog autora ove veoma interesantne slike upozorio me je svojedobno prof. Matko Peić, smatrajući, da bi to mogao biti Pieter Quast. Tu atribuciju prihvatio je i prof. Coremans izjavljujući, »da je kompozicija te slike i suviše vezana uz djela Pietera Janz. Quasta (Amsterdam 1606–1647), a da bi se to djelo moglo klasificirati samo kao rad »holandske škole XVII. st.«.

6. HOLANDSKA ŠKOLA XVII. st., VESELJACI

Za ovo djelo, koje je Galerija nabavila g. 1949., smatra prof. Coremans »da je ono direktno inspirirano genre scenama A. Brouwera i A. van Ostadea. Mnogobrojni su bili imitatori tih majstora. Osrednja tehnika same kompozicije ukazivala bi na nekog trećorazrednog majstora. Stoga će biti još teže pronaći među poznatijim imenima autora te slike, osim da se slučajno ne pronađe neki monogram (lice s lijeve strane kao da u ruci drži neki svitak s natpisom). Dosadašnja istraživanja nisu pomogla, da se pronađe kompozicija, po kojoj bi naše djelo bilo kopirano.«

7. JAN MIENSE MOLENAER, VESELO DRUŠTVO

(Inv. br. SG-294)

Ovaj tipični holandski intérieur s obiteljskom scenom, koje je g. 1929. nabavilo za Galeriju »Društvo prijatelja Strossmayerove Galerije«, smatrali su svojedobno već Friedlaender, Frimmel i Isarlo jednim od najznačajnijih Molenaerovih djela. I prof. Coremans pridružuje se bez ikakve rezerve njihovu atribuiranju, smatrajući, »da je atribucija Friedlaenderova, Frimmela i Isarloa nesumnjiva; u tome slučaju bi to djelo pripadalo u posljednji umjetnikov period, t. j. između 1645. i 1668. godine«.

8. NAČIN: DAVID TENIERS ML., TUČNJAVA

(Inv. br. SG-149)

Ovo maleno djelo spominje se već u Cepelićevu popisu kao »Krajolik s figurami« od Teniersa. Prof. Coremans smatra, da je »pikturalna vrijednost tog djela nesumnjiva. I prije negoli se ono poveže s kompozicijama »na način« ili »prema« Davidu II. Te-

niersu, bilo bi poželjno, da se taj rad u prvome redu uporedi s djelima Abrahama Teniersa.«

9. NAČIN: DAVID TENIERS ML., SEOSKA KRČMA
(Inv. br. SG-148)

Za ovo djelo, koje predstavlja pendant djelu spomenutom pod 8), prof. Coremans smatra da je rađeno »prema Davidu Teniersu II« te kaže nadalje: »Autor je u cjelini kao i u detaljima veoma podrobno slijedio kompozicije Davida II, ma da pikturalna vrijednost tog djela zaostaje za radovima tog majstora. Autor se uvelike koristio opusom D. Teniersa II. Dosadašnjim se istraživanjima, međutim još nije uspjelo pronaći original, kojega bi vjernu kopiju predstavljalo naše djelo. No imajući u vidu značajan broj »sektaša« Davida II, kao i evidentnu osrednjost tehnike, bit će prilično teško pronaći autora tog djela.«

10. RICHARD BRACKENBOURGH, OBITELJSKA SVE-
ČANOST (Inv. br. SG-470)

Za ovo veoma interesantno djelo, koje je Galerija nabavila g. 1957., kaže prof. Coremans ovo: »Čini se, da je Friedlaenderova atribucija tog djela izvan svake sumnje, to više, što su čak i u sekundarnim detaljima (usta ženskih likova) sličnosti s kompozicijama R. Brackenbourgha upravo frapantne.«

Suradnja između Galerije Jugoslavenske akademije i Nacionalnog centra za proučavanje »Flamanskih primitivaca« u Bruxellesu nastavlja se i dalje, jer taj Centar planira i priprema kompletne kataloge svih djela flamanskih primitivaca, koja se nalaze u muzejima čitavog svijeta. U tim katalogima bit će publicirana sva djela flamanskih primitivaca, koje posjeduje Galerija Jugoslavenske akademije, među kojima se nalaze i veoma značajna djela kao već spomenuto »Rođenje Kristovo« Jana de Cocka ili jedno od najznačajnijih radova Majstora slike Virgo inter Virgines »Sveto Trojstvo«. Sva flamanska djela naše Galerije snimana su na posebnim pločama, s mnogo detalja, a naknadno će još biti snimana rentgenski, ultra-ljubičastim i infracrvenim zrakama.

Ivy Kugli